

MARIJOS RAZMUKAITĖS ONOMASTIKOS DARBAI

Kai Algirdas Sabaliauskas spausdins *Lietuvių kalbos istorijos* trečiąjį tomą, po Marijos Razmukaitės pristatymu nurodys literatūrą: Norkaitienė M. Džiu-gu matyti kolegę metus skaičiuojant nuveiktais darbais (*Gimtoji kalba* 3, 2001). O kitas šaltinis gal bus ir šis straipsnis. Didysis metraštininkas, ma-tyt, nutylės, jog kadaise mūsų stalai stovėjo vienas prieš kitą, o už sienos M. Razmukaitė pro kaštonus žiūrėjo į Petro Povilo bažnyčią (trečiame aukšte tai gerai matyti) ir vis rašė rašė apie tikrinius žodžius – vietovardžius, pavardes ir šiek tiek apie tarmes. Kadangi ji gimusi balandžio 1-ąją, svei-kinimai ateina įvairiu laiku.

Vytautui Ambrazui, Algirdui Sabaliauskui, Zigmui Zinkevičiui pasise-kė pritraukti į Lietuvių kalbos institutą ir savo atžalas, o Pranas Razmu-kas¹ buvo bene vienintelis, kuriam Institute atstovavo dvi dukterys – Bi-

¹ Pranas Razmukas (1908–2002) gimė Vilniuje kelių kartų geležinkelininkų šeimoje, kurių darbo vieta keisdavosi. Jo tėvas buvo iš Žaslių, senelis – iš Nočios parapijos. 1926 m. aštuoniolikmetis Pranas pradėjo talkinti J. Basanavičiui ir iki 1994 m. oficialiai dirbo Institute. Kadangi Lietuvių mokslo draugija yra Instituto pradininkė, galima sakyti, kad P. Razmukas yra ilgiausiai (68 metus) Institute išdirbęs ir jį saugojęs žmogus.

rutė ir Marytė. Iki 2004 metų šeima ir gyveno Instituto pagalbiniame pastate – Antakalnio g. 6-6, taigi ir ryšys su Institutu buvo glaudesnis negu toliau gyvenusių darbuotojų.

Kas bendravo su Pranu Razmuku, prisimena, kaip jis gerbė Joną Basanavičių, kurio neoficialiu sekretoriumi buvo, ir kitus tautos didžiavyrius, kaip saugojo jų relikvijas ir patį Institutą. Apie tai rašė savo prisiminimuose: „Dirbdamas tokioje garbingoje Įstaigoje kaip LMD [Lietuvių mokslo draugija], šalia lietuvių tautos Patriarcho dr. J. Basanavičiaus, o vėliau ir tos Įstaigos tąsoje – Lietuvių kalbos ir literatūros institute audringiausiu pasaulio istorijoje laikotarpiu mylėjau Įstaigą ir gyniau, nes laikiau, o tuo esu šimtu nuošimčių įsitikinęs, kad ji reikalinga visai Lietuvai kaip vienintelė lituanistikos Įstaiga pasaulyje, kaip pasaulinis lituanistikos centras, reikšmingas visai žmonijai.²“

Marija Institute buvo viena iš nedaugelio tikrųjų vilniečių, ir 1965 m. baigusi Vilniaus universitetą, jame dirbo 45 metus. Po gražaus laikotarpio – 33 metų – apgynė daktaro disertaciją „Lietuvos priesaginiai oikonimai“. Dabar ji yra vyriausia vardyno specialistė, ilgai ir kantriai Institute dirbusi su Aleksandru Vanagu, Vitalija Maciejauskiene, ir pati turėtų parašyti vertingus vardyno rinkimo ir tyrinėjimo prisiminimus.

M. Razmukaitė yra devynių mokslo veikalų autorė ar bendraautorė: *Lietuvių kalbos atlaso* (t. 1, 1977), *Lietuvių pavardžių žodyno* (t. 1, 2, 1985, 1989; su A. Vanagu ir V. Maciejauskiene – už jį 1993 m. suteikta Lietuvos Respublikos mokslo premija), *Vietovardžių kirčiavimo žodyno* (1994; su Vytautu Vitkausku), *Lietuvos priesaginių oikonimų* (1998; mokslo daktaro disertacija su santrauka), *Lietuviškų tradicinių vietovardžių* (2002; su Aiste Pangonyte), *Vietovardžių žodyno* (2002; su Aldonu Pupkiu), *Lietuvos vietovardžių žodyno* (t. 1, 2008; su L. Bilkiu ir V. Maciejauskiene).

M. Razmukaitė parašė apie 70 mokslo straipsnių (daugiausia apie Lietuvos vietovardžius). Pusė jų spausdinti Lietuvių kalbos instituto periodiniuose leidiniuose – *Kalbos kultūroje* – 27 straipsniai, *Lietuvių kalbotyros klausimuose* – 5 straipsniai, taip pat *Mokslo akademijos darbuose*, *Lituanistikoje*, keturiuose tarptautiniuose žurnaluose, dviejuose užsienio mokslo straipsnių rinkiniuose.

Kalbos kultūra – didžioji M. Razmukaitės meilė, čia išspausdinta daugiausia jos straipsnių (pradedama 1967 m. ir baigia 2009 m.). Trijuose žurnalo sąsiuvinuose (nr. 38, 63, 76) yra net po du jos straipsnius.

² Razmukas P. *Prisiminimai* (rankraštis). LLTI bibliotekos Rankraščių skyrius.

Su kalbos normų įtvirtinimu siejasi ir regioniniai leidiniai apie Gaidę ir Rimšę, Kernavę, Dubingius, Gervėčius, Mažąją Lietuvą, Kupiškį, Obelius ir Kriaunas, Rozalimą, Lygumus, Raguva, Veliuoną, Viduklę, Lydos kraštą, Seredžių, Kvėdarną, Šilalę, Papilę, Jiezną, Stakliškes, Laukuvą, Paupį (knygos išvardytos ta eile, kaip jos buvo išleistos). Tokių straipsnių rinkinių iš viso yra 21. Ir nereikia manyti, kad tuose straipsnių rinkiniuose išspausdinti straipsniai yra tolimi nuo mokslo. Kartais jie gali būti moksliskesni ir mokslui vertingesni negu straipsniai, išspausdinti prestižiniuose leidiniuose. „Versmės“ leidyklos regioniniuose leidiniuose apie Lietuvos valsčius, leidžiamuose nuo 1994 metų, moksliniai straipsniai yra recenzuojami ir populiariais jų nereikėtų vadinti.

Kapitaliniai darbai, vardyno tyrinėjimas, norminimas ir populiarinimas, regioniniai leidiniai, kalbos faktų rinkimas ekspedicijose Lietuvai buvo ir yra labai svarbus. Be žodynų, kurių bendraautorė yra M. Razmukaitė, negali apsieiti bendrinės kalbos vartotojai, norintys pateikti taisyklingas vietovardžių, pavardžių formas, taisyklingai jas kirčiuoti. Valstybinės kalbos vartotojai negali apsieiti ir be sunormintų Gudijos, Karaliaučiaus krašto, Latvijos ir Lenkijos tradicinių vietovardžių, kuriuos renkant, nustatant autentiškas formas M. Razmukaitė kaip tik daugiausia ir nusipelnė.

SVARBIAUSIOS MARIJOS RAZMUKAITĖS PUBLIKACIJOS

1. *Lietuvių kalbos atlasas* 1. *Leksika*, Vilnius: Mokslas, 1977, 40–41, 82–86; žemėl. Nr. 6, 29–32. (Atsak. red. K. Morkūnas).
2. *Lietuvių pavardžių žodynas* 1–2, Vilnius: Mokslas, 1985–1989 (rašytas raidžių C, Č, F, G, K (dalies), L, R, S, T, U, V, Z, Ž tekstas iki kilmės aiškinimo dalies). (Atsak. red. A. Vanagas).
3. Dėl vienos kitos laiko konstrukcijos. – *Kalbos kultūra* 13, 1967, 30–34.
4. Gaidės ir Rimšės tarmės veiksmažodžio morfologijos bruožai. – *Gaidės ir Rimšės apylinkės*, Vilnius: Vaga, 1969, 290–299.
5. Taisyklingai vartokime kreipinius. – *Kalbos kultūra* 20, 1971, 21–22.
6. Dėl *Traidenio* vardo kilmės. – *Kernavė*, Vilnius: Vaga, 1972, 297–299.
7. Kaip klausti vardo? – *Kalbos kultūra* 22, 1972, 14.
8. Kernavės apylinkių pavardės. – *Kernavė*, Vilnius: Vaga, 1972, 300–303.
9. Romanų veikėjai ir jų vardai. – *Kalbos kultūra* 24, 1973, 53–56.
10. Slapyvardis ar slapyvardė. – *Kalbos kultūra* 26, 1974, 37–38.
11. Į *Pābradę* ar *Pabrādę*. – *Kalbos kultūra* 29, 1975, 75.

12. Lietuvių pavardžių su priesaga *-enka* kirčiavimas. – *Kalbos kultūra* 33, 1977, 78.
13. Pavardžių su priesagomis *-auskas* ir *-inskas* kirčiavimas. – *Kalbos kultūra* 35, 1978, 60–61.
14. Vietovardžių skaičiaus forma. – *Kalbos kultūra* 38, 1980, 64–66.
15. Kai kurių ne Lietuvos TSR gyvenamųjų vietų vardų norminės formos. – *Kalbos kultūra* 38, 1980, 50–55.
16. Priesaginės darybos Lietuvos TSR gyvenamųjų vietų vardai iš hidronimų. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 21, 1981, 199–205.
17. Asmenvardiniai priesaginės darybos Lietuvos TSR oikonimai. – *Lietuvos TSR MA darbai*. A ser. 2(83), 1983, 146–153.
18. Žmonių pavardės ir miestų vardai. – *Kalbos kultūra* 46, 1984, 53–56.
19. Kaliningrado srities istorinių vietų vardų tradiciniai lietuviškieji atitikmenys. – *Kalbos kultūra* 49, 1985, 73–80.
20. Lietuvos TSR vietų vardai ir priesagos *-ckuū* būdvardžiai iš jų transkribuotų formų. – *Kalbos kultūra* 55, 1988, 74–79.
21. Apeliatyviniai priesaginės darybos Lietuvos TSR oikonimai. – *Lietuvos TSR MA darbai*. A ser. 3(104), 1988, 88–104.
22. Etnonimai ir gyvenamųjų vietų vardai. – *Kalbos kultūra* 56, 1989, 69–73.
23. Būdingesnės Lietuvos TSR oikonimų darybos priesagos. – *Lietuvos TSR MA darbai*. A ser. 3(108), 1989, 138–147.
24. Gervėčių apylinkių gyvenamųjų vietų vardų leksiniai-struktūriniai bruožai. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 28, 1989, 77–83.
25. Dubičių apylinkių vardynas. – *Dubičiai*, Vilnius: Mintis, 1989, 220–232.
26. Gervėtiškių pravardės. – *Gervėčiai*, Vilnius: Mintis, 1989, 283–287.
27. Donelaičio krašto vietų vardai. – *Kalbos kultūra* 57, 1989, 63–71.
28. Ką byloja išnykę kaimų vardai. – *Kalbos kultūra* 61, 1991, 67–71.
29. Lietuvos oikonimai, išvesti iš kitų oikonimų. – *Lituanistica* 2(6), 1991, 53–60.
30. Kirčiuoti reikia *Kāpčiamiestis*. – *Kalbos kultūra* 63, 1992, 79–80.
31. *Varėnà*, bet ne *Varėnāvas*. – *Kalbos kultūra* 63, 1992, 82.
32. Oikonimų, atsiradusių iš asmenvardžių su patroniminėmis priesagomis, paplitimas Lietuvoje. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 32, 1993, 133–165.
33. Lietuviški Varenavo rajono ir gretimų apylinkių gyvenamųjų vietų vardai. – *Kalbos kultūra* 64, 1993, 66–80 (su A. Vidugiriu).
34. Klaipėdos krašto oikonimija. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 31, 1994, 152–162.
35. Išnykę Lietuvos dvarų (dvarviečių) bei palivarkų vardai. – *Kalbos kultūra* 66, 1994, 82–93.
36. Mažosios Lietuvos oikonimija. – *Lietuvininkų žodis*, Kaunas: Litterae universitatis, 1995, 528–546.

37. *Volynė, Volūinė* ar kitaip? – *Kalbos kultūra* 67, 1995, 86–87.
38. Kelios pastabos apie Prūsų Lietuvos priesaginės darybos (ir priesagėtą) oikonimiją. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 36, 1996, 74–82.
39. Kupiškio apylinkių gyvenamųjų vietų vardai. – *Kupiškio kraštas*, Vilnius: Varnas, 1997, 330–346.
40. Priesaginiai Lietuvos oikonimai iš asmenvardžių. – *Baltistica* 32(1), 1997, 111–116.
41. *Kuršių nerijos* ir *Kuršių marių* vietų vardai. – *Kalbos kultūra* 69, 1997, 74–81.
42. Kai kurie Obelių ir Kriaunų apylinkių asmenvardiniai vietovardžiai. – *Obeliai. Kriaunos*, Vilnius: Versmė, 1998, 616–626 (su K. Eigminu).
43. Daugyvenės krašto vietų vardai. – *Daugyvenės kraštas*, Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 1998, 37–41.
44. *Lietuvos priesaginiai oikonimai*. Daktaro disertacijos santrauka, Vilnius, 1998.
45. Priesaginiai oikonimai iš asmenvardžių ir apeliatyvinių asmenų pavadinimų. – *Acta linguistica lithuanica / Lietuvių kalbotyros klausimai* 41, 1999, 159–201.
46. Recenzija. Vilius Pėteraitis. *Mažosios Lietuvos ir Tvankstos vietovardžiai*, Vilnius: Mažosios Lietuvos fondas. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1997, 607 p. – *Acta linguistica lithuanica / Lietuvių kalbotyros klausimai* 41, 1999, 244–247.
47. Dėl vieno Gardino srities vietovardžio kilmės ir rašybos. – *Kalbos kultūra* 73, 2000, 117–118.
48. Kelios pastabos dėl oikonimų derivatų su priesagomis *-inink-* (tarm. *-inyk-*), *-nink-* (tarm. *-nyk-*) paplitimo Lietuvoje. – *Linguistica Lettica* 8, 2001, 142–150.
49. Gyvenamųjų vietų vardai. – *Lygumai. Stačiūnai*, Vilnius: Versmė, 2001, 589–593.
50. Raguvos apylinkių gyvenamųjų vietų vardai. – *Raguva*, Vilnius: Versmė, 2001, 788–792.
51. Gyvenamųjų vietų vardai. – *Veliuona*, Vilnius: Versmė, 2001, 924–925.
52. Lietuvos sudurtinių oikonimų darybos bruožai. – *Acta linguistica lithuanica / Lietuvių kalbotyros klausimai* 46, 2002, 121–130.
53. *Vietovardžių kirčiavimo žodynas*, Vilnius: Kultūra, 1994 (su V. Vitkausku).
54. *Lietuviški tradiciniai vietovardžiai*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2002 (su A. Pangonyte).
55. *Vietovardžių žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2002 (su A. Pupkiu).
56. Viduklės apylinkių vardynas. – *Viduklė*, Kaunas: Simono Stanevičiaus bendrija, 2002, 1062–1071.

57. Pelesos apylinkių vietovardžiai. – *Lydos krašto lietuviai*. 2 monografija, Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2002, 666–680.
58. Būdvardžio *aukštas*, *aukšta* įvardžiuotinės formos vietovardžiuose. – *Kalbos kultūra* 76, 2003, 63–66.
59. Seredžiaus apylinkių gyvenamųjų vietų vardai. – *Seredžius*, Vilnius: Versmė, 2003, 929–931.
60. Sudėtiniai Lietuvos oikonimai. – *Baltu filologija* XII (2), 2003, 63–80.
61. Kvėdarnos apylinkių gyvenamųjų vietų vardai (kilmė ir daryba). – *Kvėdarna*. Vilnius: Versmė, 2004, 865–869.
62. Recenzija. Aušra Žemienė. XVIII–XIX a. Ragainės apskrities lietuvininkų pavardžių daryba ir kilmė (daktaro disertacija, Vilnius, 2004, 241 p.). – *Archivum Lithuanicum* 6, Wiesbaden 2004, 359–363.
63. Dėl kelių etimologijų. – *Onomastica Lettica* 2, Rīga, 2004, 144–151.
64. Oikonimų su priesagos *-išk-* variantais paplitimas. – *Kalbos kultūra* 78, 2005, 171–174.
65. Seinų ir Suvalkų valsčių lietuviškų formų gyvenamųjų vietų vardai (darybos ir kilmės bruožai). *Gwary i onomastyka pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego i słowiańsko-baltyckiego*, Białystok, 2006, 283–291.
66. Šilalės apylinkių gyvenamųjų vietų vardai (kilmė ir daryba). – *Šilalės kraštas*, Vilnius: Margi raštai, 2006, 617–620.
67. Papilės apylinkių gyvenamųjų vietų vardai. – *Papilė*, Vilnius: Versmė, 2006, 250–252.
68. Pirminiai, daugiskaitiniai ir galūninės darybos Lietuvos oikonimai iš hidronimų. – *Lituanistica* 1(73), 2008, 60–72.
69. Jiezno valsčiaus gyvenamųjų vietų vardų kilmė ir daryba. *Elektroninis tekstas*, 2008, <http://www.llt.lt>.
70. Stakliškių valsčiaus gyvenamųjų vietų vardų kilmė ir daryba. *Elektroninis tekstas*, 2008, <http://www.llt.lt>.
71. Laukuvos apylinkių gyvenamųjų vietų vardai (darybos ir kilmės aspektu). – *Laukuva*, d. 2. Vilnius: Versmė, 2008, 395–398.
72. Dėl kai kurių vietovardžių tikslintinų lyčių. – *Kalbos kultūra* 81, 2008, 218–223.
73. Paupio parapijos vietų vardai. – *Paupys*, Kaunas: Simono Stanevičiaus bendrija, 2009, 160–163.
74. Apie kai kuriuos vakarų Lietuvos priesaginius oikonimus. – *Kalbos kultūra* 82, 2009, 34–40.

Gauta 2011 12 12